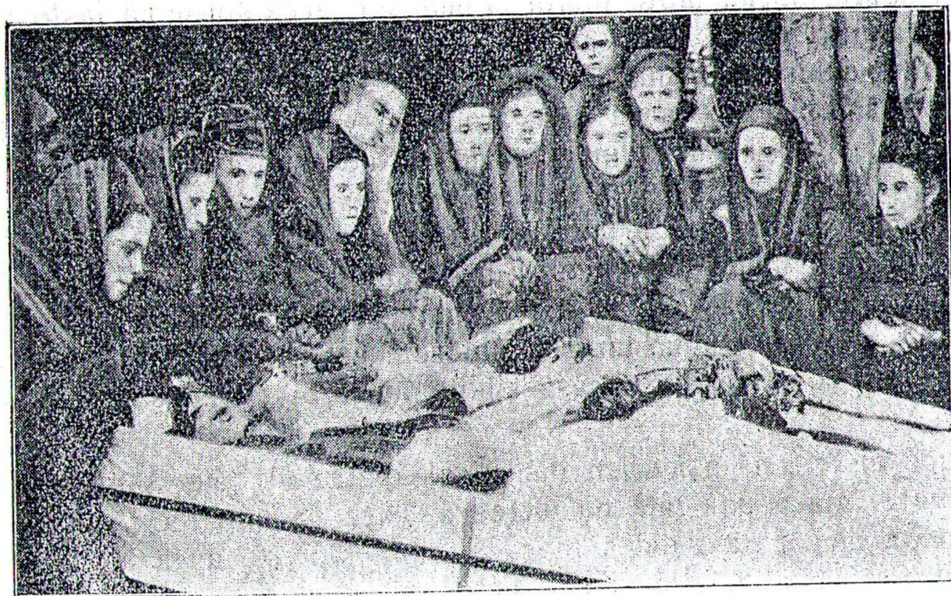
MARTIRILOR NOŞTRI

Fiecare popor îşi are martirii săi, şi după cum ori-ce familie, la ori-ce ocazie mare sau mică, în veselie sau în întristare, îşi aduce aminte de cei iubiţi ai ei, dar care sunt dispăruţi din mijlocul ei, tot asemenea şi fiecare popor la

† Sterie Papa, Toli Papa, C. Puliareu, masacraţi de bandele greceşti în Avela 23 Iulie 1905

toate ocaziile bine-venite; trebue să-şi amintească cu sfinţenie de martirii săi.

Şi cu atât mai mult noi aromânii suntem datori să nu uităm pe cei duşi din sânul nostru, şi să scriem cu litere de aur numele lor în cartea vieţei noastre naţionale, cu cât ai noştri sunt cei pieriţi pentru redeşteptarea naţională, pentru reîntronarea limbei, obiceiurilor şi a puterei vitale a noastră ca popor în istoria popoarelor.

Şi sunt martiri conştienţi de fapta lor, care merg cu fruntea senină, întâmpinând şi suferind cu bărbăţie orice pedeapsă, supunându-se tuturor supliciilor fără şovăire, ştiind scopul pentru care luptă şi foloasele ce vor decurge din suferinţele lor.

Pe aceştia îi imortalizează poporul din mijlocul căruia au

eşit, ridicându-le statui, în care caută să redea prin bazreliefurile şi tablourile ce'npodobesc acea statue, faptele mari şi frumoase, care să reamintească viitorului, ce au făcut aceşti oameni pentru el, ca citind în această istorie naturală, să'nveţe a lucra şi ei la fel şi mai cu mult zel pentru poporul său.

† Ştefan Mihăileanu

Dar mai sunt şi martiri, care îşi sacrifică viaţa inconştienţi de fapta lor, care nu ştiu că perderea lor va aduce foloase poporului lor, şi cărora nici că le trece prin minte faptul, că viitorul îi va imortaliza, aceştia mor, având credinţa în ei că trebuie să moară, fiind aşa predestinaţi de soartă.

Şi mai sunt încă o seamă de martiri, cari mor cu totul nevinovaţi şi fără să ştie de ce trebuie să moară, sau dacă trebuie să moară.

Noi Aromânii avem din toate aceste trei feluri de martirisări şi vom şti cu timpul să-i imortalizăm pe fiecare după meritele lor, atunci când însă vom aduce la redeşteptarea naţională pe toată suflarea aromânească, până atunci ne vom mulţumi a-i imortaliza aşa cum puterile ne permit, prin scrieri dedicate memoriei lor, sădind prin aceasta în popor dragostea după cei perduţi pentru prosperarea lui.

In special noi Aromânii avem mulţi şi foarte mulţi martiri, cari au pierit sub iataganele sau revolverele, nu ale păgânilor ci ale creştinilor, fără să aibă altă vină decât numai aceea că s'au născut aromâni. Şi mulţi, cum au fost femeile şi copii mici, cei concepuţi, care au fost scoşi din pântecele maicilor şi omorâţi pentru simpla vină că s'au conceput din părinţi aromâni.

Care a fost vina lor? Cu ce au greşit? Unde este activitatea lor în care să se întrezărească pericolul pentru cei

ce i'au omorât? Unde este propaganda acelora care încă nu ştiau să zică: *mamă*? Unde este ameninţarea acelora ce n'au văzut lumina zilei? Care a fost greşala lor ca să merite cununa martirică?

Văzutu-i-au pe ei, cei ce încă poate sufletul n'a fost venit în ei, dar care în sânul cald al mamei lor aşteptau minunea dumnezeească, care să'i însufleţească, ca apoi născându-se

† **Alexandru Coşea, Eroul nostru naţional din Gopeşi**

să mulţumească durerile mamelor, cu dulcele zâmbet şi arzătoarea chemare *mamă*?

Văzutu-i-a pe aceştia îmbrăcaţi în zale, înarmaţi până'n dinţi, înconjurând *Focul sacru* şi ameninţând poporul cu ştergerea lui din cadrele istoriei contimporane, ca să merite aşa groasnice morţi?

Cugetând la toate acestea am zis: Ţineretul nostru uni-

versitar se manifestă astăzi în faţa poporului său, cu munca lor, cu aceea ce puterile le permite să facă, dând la lumină un calendar.

Oare cu ce aşi putea contribui şi eu la această măreaţă a lor operă? Bani? nu am, căci sunt sărac ca şi ei mulţi Atunci? O pagină scrisă, obolul nostru al tuturor! Şi această pagină să fie despre cei pierduţi ai noştri, despre martirii noştri pe care datori suntem să-i preamărim şi să'i imortalizăm aşa cum putem.

*
* *

Aflasem din jurnale şi din viu grai, din gura martorilor oculari, supliciile ce au suferit fraţii noştri dela fraţi întâi, şi apoi dela duşmani, torturile la care au fost supuşi bătrânii, bărbaţii, femeile, copii şi pruncii, cari au avut nenorocirea să cadă prin împrejurarea soartei vitrige în mâinile lor.

Un dor nebun atunci mă înpingea la ei, să-i văz, să le alin cu un cuvânt durerea lor, să le spun mândria ce trebuia să simtă în sufletul lor, că au murit aromâni. Să-i învăţ ca murind să le strige:

„Murind, vă aruncăm dispreţul nostru ucigaşilor şi hoţilor, vă blestemăm orbilor ce sunteţi! Vă 'nchipuiţi, că aţi doborât tot poporul aromân, prin măceluri fără seamăn şi prin nelegiuitele voastre măsuri bestiale? dar aflaţi că din o rădăcină vor răsăre zece vlăstare tinere şi viguroase, iar din zece rădăcini, vor răsare o sută, şi poporul nostru se va mări spre ciuda voastră, şi acum trageţi calăilor fără milă, căci în curând va sosi vremea când vom scăpa din mâinile voastre înroşite de sânge nevinovat".

Simţeam atunci cu toţii inima sfăşiată de durere, dar iarăşi cu mândrie ne ziceam:

Avem martirii noştrii, avem istoria noastră, avem *Ierusalimul şi Meca* a noastră, unde trebue cu toţii să ne uităm şi să ne ducem câte odată în viaţa noastră, să ne închinăm depunând omagiile noastre.

*
* *

Străbăteam cu trenul locuri necunoscute şi totuşi simţeam că'mi sunt cunoscute, vedeam privelişti încântătoare, respiram aerul limpede, curat şi dătător de viaţă al măreţului Balcan, care se ridica ca un uriaş pleşuv, încins cu un cordon de verdeaţă cu bogate vegetale de un verde aprins, atărnând ca nişte lampioane frumoasele portocale rodii şi lămâi, inpetecat pe alocurea cu câte o şuviţă albă de zăpadă, exalând o aromeală care face să repauzeze ochii cei mai obosiţi şi să se aline sufletele cele mai obosite.

† Mitre Pangearu (Vlahlu)

Eram în Macedonia, eram la mormintele martirilor noştrii, eram în mijlocul lor şi n'am văzut pe bărbatul, care se luptă cu furia muntelui, n'am văzut frumoasa femee aromână, n'am auzit jocurile copiilor, n'am auzit sunetul jalnic al cavalului care sub degetele năsdrăvanului cioban răsuna în vale, insuflând toată natura. *Doliul coprinsese pe toţi.*

Simţeam însă puterea solidarităţei şi a iubirei între cei rămaşi. Simţeam cum ea reînviează toate avânturile, repară toate dezastrele, priveam cum pe ruinele rămase se ridicaseră altele mai măreţe, vedeam cum prin această putere înfloreşte o operă nouă şi mai măreaţă şi mai puternică de cât cea distrusă.

Şi mai simţeam ceva: *Simţeam lacrămile ferbinţi şi neuscate care se revărsau ca un isvor nesecat asupra pământului, pe acestea le aduc prinos poporului meu.*

In ele putem descoperi, cum aceşti oameni, martiri ai naţiunei, au iubit mult şi cu mare zel poporul său şi origin-a lor, căci chiar în martiriu, atunci când peptul lor clocot-a în valuri de sânge, când iataganele rupeau şi ciopârţeau membrele corpului lor, când măruntaele lor erau tăeate şi vărsate înaintea lor, când mamele îşi vedeau pruncii duşi pe suliţe, atunci ei strigau spre setea nebună de sânge ale bandiţilor cu crucea 'n mână zicându-le: *„Noi Români suntem, iar nu greci, că Grecii stau la Moreaua, iar nu aici, unde au trăit moşii şi strămoşii noştrii; noi greceşte nu ştim, noi români suntem, aşa ne-am pomenit, măcar că zice despota că sun'em greci, români suntem şi români vom muri"*. Iată un exemplu viu, demn de imitat!

Şi fiind-că noi nu putem să ridicăm statui mărete acelora cari singuri prin fapta lor ş'au ridicat statui neperitoare, vom ridica această statue portativă pe care o vor putea vedea mic şi mare, tânăr şi bătrân, pe care o vor citi copii în şcoală ca şi soţii la vatră, o vor asculta bătrânii, ca apoi sub forma basmelor o vor transmite viitorului, iar noi vom avea mulţămirea că am contribuit cu ceva la glorificarea morţilor noştrii zicând:

„Priveşte sus în cer poporule sdrobit de durere: Sus în cer sunt martirii tăi!

Acolo unde strălusesc stelele, luna şi soarele, acolo se odihnesc şi ei şi 'n corul lor trăesc:

Ei îţi trimet salutări cu ploaia şi cu zăpada, cu picăturile de rouă şi razele de soare!

Când vine primăvara, să ştii că ei îmbrăcaţi în haine de sărbătoare vin în mijlocul tău.

Când e iarnă, nu suferă frigul, ci albiţi de albeaţa zăpezii vin la tine şi pun copii să te 'nveselească!

Cînd vei auzi cîntecul privighetoarei, să ştii că ei îţi vorbesc şi cînd vei vedea cîmpul înverzit şi florile înflorite, cugetă la copii tăi pieriţi".

Bucureşti. **Constantin Gh. Dimcă.**